

Nr 755

Av herr Holmberg m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 110, angående vissa anslagsfrågor rörande försvaret för budgetåret 1967/68.

(Lika lydande med motion nr 944 i Andra kammaren)

I direktiven till 1965 års försvarsutredning angavs att utredningen skulle bedrivas så att förslag kunde föreläggas 1967 års riksdag. Ett nytt försvarsbeslut skulle därigenom kunna träda i kraft den 1 juli 1967, då nu gällande försvarsbeslut utlöper. Därmed skulle den kontinuitet och planmässighet kunna bevaras som varit ett riktmärke i vår försvarspolitik sedan slutet av 40-talet och som gjort det möjligt för oss att på ett rationellt och ekonomiskt sätt utvinna största möjliga försvarseffekt ur de medel vi satsat på försvaret.

Trots att försvarsutredningen redan i ett tidigt skede förfogade över ett väsentligt fylligare och mer genomarbetat underlag än vad tidigare försvarskommittéer disponerat, kunde utredningen icke nå en uppgörelse inom anbefalld tid. Anledningen härtill var den helt oväntade försvarsnedskärning som blev den socialdemokratiska majoritetens bud i försvarsutredningen omedelbart efter det socialdemokratiska förlustvalet 1966.

Däremot framförde de borgerliga representanterna i försvarsutredningen ett gemensamt alternativ som tog hänsyn till den statsfinansiella situation som socialdemokraterna angav som det främsta motivet till sin drastiska försvarsnedskärning men ändå möjliggjorde för försvaret att fylla det väsentligaste av den försvarspolitiska målsättningen. Genom det borgerliga alternativet skulle redan gjorda investeringar enligt löpande planering kunna nyttiggöras, och det skulle bli möjligt att förebygga det dåliga resursutnyttjande och de betydande störningar på arbetsmarknaden som eljest skulle inträda. Trots att det borgerliga budet innebar en betydande eftergift, och trots att de militära experterna i försvarsutredningen utförligt redovisade de för svensk neutralitets- och säkerhetspolitik allvarliga konsekvenserna av det socialdemokratiska försvarsutspellet, avböjde försvarsutredningens majoritet fortsatta förhandlingar, och ordföranden anmälde mot de borgerliga ledamöternas bestridande för Kungl. Maj:t att utredningen icke ansett sig kunna slutföra sitt uppdrag i tid för den budgetbehandling som skulle ha omfattat det första året i den nya försvarsöverenskommelsen.

Kungl. Maj:t anmodade försvarsutredningen att fortsätta sitt arbete, nu med målsättningen att framlägga ett underlag i tid till 1968 års riksdag.

I sitt förslag till utgifterna för försvaret för interimsåret 1967/68 knöt regeringen helt an till det socialdemokratiska budet i försvarsutredningen. Härigenom har försvarsutredningens handlingsfrihet väsentligt beskrivits. De i propositionerna nr 1 och 110 föreslagna utgifterna innebär nämligen en så väsentlig sänkning av försvarets kostnadsram, att det redan nu krävs en mycket genomgripande omplanering av försvarets materielanskaffning med svåra ekonomiska och säkerhetspolitiska verkningar som följd. Till yttermera visso har de militära myndigheterna anbefallts bedriva den fortsatta planeringen för den förestående sjuårsperioden efter en i förhållande till årets oförändrad utgiftsram. Även om försvarsutredningen hösten 1967 skulle enas om att bibehålla vår försvarskraft på den nivå varom ännu helt nyligen enighet rått, kommer därigenom årets försvarsnedskärning och den av regeringen föreslagna reduceringen av planeringsnivån att medföra allvarliga ekonomiska och försvarspolitiska konsekvenser, om den vinner riksdagens bifall.

Inga tecken tyder på att världsläget förändrats så, att en försvarsnedskärning av den anledningen kan befinnas motiverad. Den försvarsutredning som skall planera inte bara i första hand de närmaste årens försvar, utan det försvar som kommer att vara avgörande för 70-talets försvarspolitik, måste alltså ges full handlingsfrihet.

Även en anpassning till en ny och väsentligt lägre anslagsram än den om vilken enighet tidigare rått kommer att leda till onödigt stora ekonomiska förluster i övergångsskedet, ifall en mjuk övergång inte kan göras. Inställda materielbeställningar och en hastigt avbruten organisationsutbyggnad leder många gånger till att tidigare beslutade investeringar inte kan rationellt utnyttjas. Även från ekonomisk synpunkt är alltså den föreslagna försvarsnedskärningen ytterst tvivelaktig.

Proposition 110 tycks vilja ge det intrycket, att försvaret tillföres 229,4 mkr mer i anslagsmedel för budgetåret 1967/68 än det fått disponera 1966/67. Detta är emellertid inte fallet. För 1967/68 har i propositionen uppförts ett prisregleringsanslag på 340 mkr, som tagits upp inom försvarets s. k. kostnadsram. Motsvarande kompensation för pris- och lönestegringar 1966/67, liksom tidigare, har emellertid inte belastat kostnadsramen utan reglerats i efterhand från ett särskilt anslag. Den enda rättvisande jämförelsen som kan göras av vilka anslagsmedel som försvaret verkligen tillföres olika budgetår är att uttrycka basbeloppet i samma pris- och löneläge. En sådan jämförelse ger följande resultat:

	1966/67	1967/68	
Basbelopp	4 588,6 mkr	4 600	
Skillnad pris- och löneläge maj 1965—maj 1966	335,0		
	<hr/> 4 923,6 mkr	<hr/> 4 600	— 323,6

Denna jämförelse ger ett *m i n u s* i anslagsmedel på ca 324 mkr. Visserligen gjordes förra året en tillfällig »frysning» av 350 mkr, medel som alltså senare skall återbetalas. Att jämföra anslagsbeloppet efter denna provisoriska reducering med innevarande års vore alltså uppenbart oriktigt. Men även om en dylik felaktig jämförelse sker är årets anslagstilldelning i realiteten avsevärt lägre än förra årets. I den nya anslagsramen skall nämligen nya uppgifter fullgöras som totalt drar en kostnad av ca 120 mkr. Bland de större kostnadsposterna kan nämnas förbättrade värnpliktsförmåner och reducering av försvarsindex.

Tillfälligt under 1967/68 föreslås en minskning av repetitionsutbildningen. Uppgiften att ta fram stridsdugliga krigsförband har dock inte minskat, varför i princip dessa repetitionsövningar skall återtas. De direkta utgifterna under 1967/68 minskas dock med ca 50 mkr.

Beroende på hur man ser på ett återtagande av de inställda repetitionsövningarna innebär propositionerna 1 och 110 alltså en *reell minskning av anslagstilldelningen till försvaret av 400—450 mkr*. Härtill kommer att av riksdagen tidigare beviljade, men av försvaret icke utnyttjade medel, s. k. reservationsmedel, överskridande 500 mkr, enligt propositionen icke skall få utnyttjas av försvaret de närmaste åren.

Högerpartiet har i tidigare väckta motioner vid innevarande års riksdag — nr I: 384 och II: 480 — avvisat den av regeringen föreslagna försvarsnedskärningen. Utförligt har vi därvid redogjort för de väsentliga fördelar som vid ett accepterande av regeringens förslag går förlorade från ekonomiska och effektivitetens synpunkter. Redan nu har vi fått praktiska exempel på konsekvenserna av den kraftiga beskärningen, bl. a. vad gäller flygvapnets organisation. Fullt användbara flygplan har exempelvis fått sättas ur tjänst. Detta kan inte vara god försvarsekonomi. Ett stort antal flygdivisioner hotas av indragning. Detta minskar allvarligt vårt försvars effektivitet.

I de av oss tidigare väckta motionerna betonas också de utrikespolitiska följdverkningar som den av regeringen föreslagna försvarsnedskärningen skulle få. Även på denna punkt har våra farhågor bekräftats.

Det har på sina håll, i framför allt Danmark och Finland, höjts oroliga röster inför de nya svenska försvarspolitiska signalerna. Man fruktar i dessa grannländer att stormakterna kan känna sig tvingade att fylla ut de luckor som de reducerade svenska försvarsinsatserna kommer att öppna inte minst när det gäller vakthållningen i Östersjön. Vårt geografiska och politiska läge mellan atlantpaktens och östblockets stater och vårt hittills sett relativt starka försvar har utan tvekan av omvärlden bedömts som en stabiliserande faktor. En minskning av vår försvarskraft måste få en negativ effekt på den säkerhetspolitiska bedömningen av Nordeuropa. För Danmark innebär varje tendens till en minskning av den svenska försvarsberedskapen i söder risker för krav från NATO på förstärkning av den dansk-

tyska vakthållningen i södra Östersjön. Detta måste i sin tur få återverkningar inom östblocket och kan också menligt påverka de finsk-sovjetiska relationerna.

Det anförda visar med all tydlighet att den av regeringen föreslagna omläggningen av den svenska försvarspolitikerna kan få allvarliga konsekvenser — konsekvenser som redan inom kort kan visa sig så allvarliga, att även försvarsutredningens majoritet tvingas ompröva sin hållning. I detta läge och med hänsyn till att det bör vara ett för alla demokratiska partier gemensamt intresse att alljämt söka bibehålla enigheten kring den svenska försvars- och utrikespolitiken bör full handlingsfrihet ges den sittande försvarsutredningen. Bindningar av det slag som följer av den för budgetåret 1967/68 föreslagna utgiftsramen för försvaret beskär högst väsentligt denna frihet. Konsekvenserna av en dylik bindning vid en kraftigt reducerad försvarskostnadsnivå blir än allvarligare till följd av regeringens beslut att låsa en avsevärd del av flygvapnets utgifter i Viggen-projektet utan att noga först avväga dessa mot andra försvarsuppgifter på det sätt högerpartiet förutsatt i sitt i försvarsutredningen begärda utredningsalternativ. Inte minst med hänsyn till den låga och i verkligheten successivt fallande planeringsnivå som ligger i de nya socialdemokratiska direktiven till ÖB kan regeringens prioritering av Viggen-projektet visa sig få allvarliga följdverkningar på andra för försvaret vitala områden. Högerpartiet anser att Viggen-projektet är av så stor betydelse, att det bör i allt väsentligt förverkligas. Genom en betydligt högre kostnadsram och en planeringsnivå som ansluter sig till den tekniska utvecklingen har högerpartiets företrädare i försvarsutredningen skapat väsentligt bättre förutsättningar härför.

För att full handlingsfrihet skall föreligga för försvarsutredningen att hösten 1967 kunna enas om ett förslag som bibehåller försvarets möjligheter att fylla den uppställda försvarspolitiska målsättningen och därmed ge innehåll åt vår alliansfria utrikespolitik föreslog högerpartiet i motionerna I: 384 och II: 480 en kostnadsram som med 300 mkr överstiger den i proposition nr 110 föreslagna. Detta belopp som i stort sett motsvarar det bud om vilket de tre borgerliga partierna enades i försvarsutredningen föregående höst har tidigare översiktligt utretts av dess militära experter och angetts som ett minimum för att den försvarspolitiska målsättningen skall kunna uppfyllas.

För att undanröja de största vådorna av nu aktualiserade nedskärningar samt för att möjliggöra en viss handlingsfrihet inom försvarsutredningen vid dess kommande överläggningar om försvarsanslagets storlek efter budgetåret 1967/68 måste enligt vår uppfattning de åtgärder som redovisas nedan vidtagas redan kommande budgetår. De berör främst materielanslagen. Förslagen är utformade mot bakgrunden av de konsekvenser för försvaret överbefälhavaren redovisat som följd av ett riksdagens bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med ledning av redogörelser som försvarsutredningens militära experter vid olika tillfällen lämnat i utredningen.

Armén

I det försvarssystem som planerats och uppbyggt för att fullfölja det svenska invasionsförsvarets syften spelar självfallet arméns fältförband en avgörande roll. Av väsentlig vikt är att dessa planmässigt kan tillföras modern materiel i sådan takt och sådan omfattning att deras relativa styrka i förhållande till potentiella angripare kan upprätthållas. För upprätthållande av den alltjämt gällande målsättningen för försvaret har inte minst de rörliga anfallsförbanden stor vikt. Genom rörlighet och stor eldkraft skall dessa snabbt kunna omgrupperas till utsatta områden och kunna slå ut en angripare innan denne hinner få fast fot på svenskt territorium. Utan ett successivt och planmässigt genomfört organisations- och moderniseringsarbete förlorar dessa förband snabbt sin styrka i förhållande till motståndaren. Enheterna måste med andra ord kontinuerligt tillföras moderna vapen och annan utrustning. Brister och svagheter i detta hänseende gör förbanden snabbt föråldrade. Deras effektivitet nedgår, vilket omgående måste få konsekvenser för det sätt på vilket försvaret skall föras.

Ikke minst i detta hänseende får en reduktion i anslagstilldelningen allvarliga konsekvenser, eftersom de enheter varom här är fråga och som kan sägas utgöra ryggraden i det markbundna svenska invasionsförsvaret är särskilt kostnadskrävande. De anslag som upptagits i proposition nr 110 möjliggör icke anskaffning enligt hittillsvarande planer av sådan för dessa förbands eldkraft, styrka och rörlighet betydelsefull materiel som närpan-sarvärnspjäser, lätta luftvärnsrobotar, fältarbetsmateriel och eldledningsutrustning.

Det av förra årets riksdag beslutade värnpliktssystemet VU 60 skapar förutsättningar för en mera rationell utbildning. Dessa kan icke tillvaratas med en anslagstilldelning av den storlek, som angivits i nyssnämnda proposition eftersom äldre, oekonomisk utbildningsmateriel av olika slag, framför allt motorfordon, icke kan omsättas och kompletteras.

För att genomföra här angivna åtgärder erfordras en ökning av anslaget »Anskaffning av tygmateriel» med ca 85 milj. kronor samt erforderliga bemyndiganden för att genomföra anskaffningen på ekonomiskt fördelaktigaste sätt.

Marinen

Det marina försvarssystemet ingår som en viktig del i invasionsförsvaret. Det är nödvändigt att detta system rätt balanseras dels mot en angripares handlingsmöjligheter, dels mot övriga i invasionsförsvaret ingående komponenter. För att uppnå sådan balans samt för att förhindra att luckor uppstår i försvarssystemet, icke minst i samband med pågående successiv utmönstring av äldre fartyg och materiel, är det enligt vår uppfattning nödvändigt att den pågående omdaning av flottan mot en lätt och välavvägd flotta fullföljs i konsekvens med tidigare fattade principbeslut.

Den pågående tekniska utvecklingen inom transportområdet ökar en angripares valmöjligheter vid landstigningsoperationer. Detta förhållande ställer särskilda krav på ett rörligt kustförsvaret.

Försvaretssystemet kring våra kuster bygger bl. a. på kanonbåtar. De fyller en viktig uppgift, såväl i krig som under neutralitetsbevakning och i fred. Ett fullständigt underlag såväl i stridsekonomiskt hänseende som för projektering föreligger och har godtagits av statsmakterna.

För det u-båtsförsvaret som ingår som ett väsentligt led i det svenska invasionsförsvaret krävs depåfartyg, vilka skall kunna utnyttjas även som minutläggare.

De rörliga spärrförbanden inom kustartilleriet syftar till att icke endast förstärka det fasta försvaret av särskilt hotade kustavsnitt utan också att möjliggöra kustförsvaret på platser, där fasta batterier saknas. Ett bifall till proposition nr 110 kommer att omöjliggöra förutsatt anskaffning av kanonbåtar och av erforderliga depåfartyg samt kommer att väsentligt försena materielanskaffningen för rörliga spärrförband, bl. a. de lätta robotar som skulle ge förbanden tillräcklig slagkraft och elduthållighet.

För att genomföra de åtgärder som erfordras krävs en ökning av anslaget »Anskaffning av fartygsmateriel m. m.» med ca 60 milj. kr. samt erforderliga bemyndiganden för att genomföra anskaffningen på ekonomiskt fördelaktigaste sätt.

Flygvapnet

Inom luftförsvaret ger stridsledningssystemet (stril) underlag för insats av både jaktflyg och luftvärn. Det är dessutom det huvudsakliga underlaget för civilförsvarets alarmerings- och orienteringsverksamhet. Dess uppbyggnad sker enligt en långsiktig plan mot bakgrund av vad som krävs med hänsyn till en angripares möjligheter att bekämpa oss från luften. Det är angeläget, att denna uppbyggnad kan fullföljas till sin huvuddel varigenom balansen inom luftförsvaret kan bibehållas. Den tekniska utvecklingen lär inte komma att ställa minskade krav på vårt luftförsvares utformning. Med de anslag som proposition nr 110 förutsätter kommer uppbyggnadsplanen för stridslednings- och luftbevakningssystemet att drastiskt brytas. Det är tveksamt om redan beställd och betald materiel kan installeras. Anslag måste anvisas, så att rimlig stridsekonomi kan erhållas av system som redan är under uppbyggnad och anskaffning.

Ett rätt uppbyggt stridsekonomiskt system kräver jämvikt mellan vapen och vapenbärare. Den balans härvidlag som finns enligt nuvarande planer kommer att allvarligt rubbas om proposition nr 110 bifalles. Anskaffningen av robotar och annan ammunition för luftförsvaret måste starkt begränsas.

Då skolflygplan SK 60 tillfördes flygvapnet, utgjorde ett väsentligt motiv härför att de efter vissa modifieringar skulle kunna utnyttjas som lätta attackplan. För ringa kostnader förstärktes härigenom vår attackeffektiv-

tet. Proposition nr 110 medger ej att de erforderliga modifieringarna vidtas under de närmaste åren. Man avsåger sig därigenom i varje fall tills vidare de väsentliga fördelar, som utgjorde ett starkt motiv för planets anskaffning.

Ett bifall till propositionen nr 110 skulle även i andra hänseenden allvarligt rubba de uppgifter som planmässigt åläggs flygvapnet i invasionsförsvaret. Förbandens rörlighet och insatsmöjligheter på hotade avsnitt nedgår genom att transportflygplan icke kan anskaffas och att effekten i stridssystemet minskas genom att telemotmedel icke kan anskaffas.

För att bota här angivna brister erfordras en ökning av anslaget »Anskaffning av flygmateriel» med ca 155 milj. kr. samt bemyndiganden att genomföra anskaffning på ekonomiskt fördelaktigaste sätt.

I motionerna I: 384 och II: 480 föreslog vi en höjning av basbeloppet för det militära försvaret med 300 milj. kr. i jämförelse med proposition nr 1. I detta belopp var inräknat en ökning av anslaget till frivilligorganisationerna om 1,243 milj. kr. eller avrundat 1,25 milj. kr. Detta senare förslag har sedermera avslagits av riksdagen. Nu framförda yrkanden gäller sålunda ett belopp om 298,75 milj. kr.

Med anledning av vad ovan framförts hemställles,

att riksdagen måtte besluta att för nästa budgetår för det militära försvaret anslå ett i jämförelse med proposition 110 med 298,75 milj. kr. förhöjt belopp fördelat enligt följande:

Anskaffning av tygmateriel + 84,6 milj. kr.

Anskaffning av fartygs-

materiel m. m. + 59,6 » »

Anskaffning av flygmateriel + 154,55 » » ; samt

att bemyndiganden lämnas i erforderlig omfattning för att genomföra här ovan angiven anskaffning på ekonomiskt fördelaktigaste sätt.

Stockholm den 12 april 1967

Yngve Holmberg (h)

Carl Eskilsson (h)

Rolf Kaijser (h)

Allan Hernelius (h)

N. Yngve Nilsson (h)

Gösta Jacobsson (h)

Ragnar Sveningsson (h)

G. Ivar Virgin (h)